

FASILITOITU KOMMUNIKAATIO sen kuin porskuttaa taas, vaikka tieteellisissä kirjallisuuskatsauksissa ilmaistu tiedeyhteisön enemmistön kanta on, että menetelmä ei toimi lainkaan, vaan johtaa poikkeuksetta tiedostamattomaan viestien kirjoittamiseen vammaisen henkilön puolesta.

Skeptikossa asia oli esillä isosti kymmenen vuotta sitten, jolloin Timo Saloviita ja Heikki Sariola perustelivat lehdessä 4/2003, miksi maankuulu CP-vammainen Tuomas Alatalo ei ole pystynyt kirjoittamaan fasilitoituja tekstejään itse. Fasilitoinnin nimi tahriutui, joten ei ehkä ole sattumaa, että nykyään puuhaa kutsutaan ”tuetuksi kommunikaatioksi”.

Fasilitointi Suomessa ei suinkaan ole hävinnyt historian hämärään, vaikka useissa maissa terveys- ja sosiaalitali opetusministeriö, julkisen terveydenhuollon tahot, autismi- ja kehitysvammajärjestöt tai lääketieteen ja vammaisalojen ammattilaisjärjestöt ovat julkaisseet menetelmää koskevia varoituksia.

Päinvastoin, meillä fasilitointi on noussut jälleen esiin lähiaikoina. Opetushallitus mm. rahoitti viime vuoden maaliskuussa Oulussa pidetyn koulutuspäivän, jossa käsiteltiin tuettua kommunikaatiota. Tilaisuuteen osallistunut henkilö lähetti jälkepäin kirjeen Opetushallitukselle, koska koki tapahtuman sisällön olleen erittäin ongelmallinen ja harhaanjohtava. Hänen mukaansa näyttää siltä, että fasilitointia käytetään säännöllisesti Oulun Tervaväylän ja Jyväskylän Haukkarannan kouluissa ja mahdollisesti muissakin valtion erityiskouluissa sekä useissa vaikeavammaisten ihmisten asumispalveluja tarjoavissa säätiöissä, yhdistyksissä ja kuntayhtymissä.

Tilaisuuden kouluttajat eivät kirjoittajan mukaan informoineet kuulijoitaan fasilitoinnin todellisesta asemasta. He antoivat ymmärtää, että kyseessä on kiistelty menetelmä, jonka kannattajilla ja vastustajilla on suunnilleen yhtä paljon tutkimusnäyttöä kantansa tueksi – tai mahdollisesti kannattajilla jopa enemmän.

Toinen kouluttaja näytti videoita työskentelystään Savon Vammaisasuntosäätiön neljän asiakkaan kanssa. Kommunikointi videoissa oli epäuskottavaa ja kehitysvammaisten henkilöiden arvokkuutta ja itsemääräämisoikeutta loukkaavaa. Asiakkaita pideltiin kädestä tai ran-teesta ja heidän sormellaan naputettiin nopeaan tahtiin viestejä aakkostauluun, kun he itse katselivat enimmäkseen muualle. Useaan otteeseen heidän oli täysin mahdollonta nähdä taulua, mutta viestien kirjoittaminen ei karsinut tästä lainkaan.

Videolla esitettyjen tekstien taso viittasi siihen, että kaikki neljä henkilöä olisi voinut niiden perusteella tul-

kita normaaliälyisiksi. Jos tällainen tulos olisi totta, kyseessä olisi koko kehitysvammakenttää mullistava havainto, joka tulisi pikaisesti julkaista alan kansainvälisissä julkaisusarjoissa.

Opetushallitukselle kirjeen lähettänyt henkilö totesi, että tuetun kommunikaation opettaminen nimenomaan Opetushallituksen tukeman koulutussarjan osana viestii, että menetelmä olisi luotettava ja yleisesti hyväksytty. Ellei Opetushallitus varmista koulutuksen laatua, se tulee olemaan osaltaan vastuussa ihmisten johtamisesta harhaan, menetelmän kontrolloimattoman ja epäeettisen käytön aiheuttamista sekavista tilanteista sekä vammaisten lasten ja aikuisten ihmisoikeuksien loukkauksista.

Opetushallitus suhtautui kirjeeseen ylenkatseella, tarttui sivuseikkoihin ja jätti pääasiat kokonaan käsittelemättä. Tiivistäen, he katsoivat, että koska kurssin järjestäjät ja muut osallistujat olivat laatuun tyytyväisiä, laadun täytyi olla erinomainen. Sekä Tervaväylän että Haukkarannan koulut jopa kiistivät käyttävänsä fasilitaatiota, mikä on merkillinen väite, koska kirjeen kirjoittaja oli pyytänyt Haukkarannan edustajaa demonstroimaan hänelle tuetussa kommunikaatiossa käyttämäänsä tekniikkaa kädestä pitäen. Edustajalta ei tullut vihjetä, ettei menetelmä olisi si hänellä käytössä.

Tervaväylä ja Haukkaranta eivät ole yksittäisiä tapauksia, sillä keskeisiä toimijoita fasilitaation levittämisessä ja mainostamisessa on muitakin, kuten RAY:n rahoittamat Autismiliitto ja Kehitysvammaliitto, etenkin sen alaisuudessa toimiva Tikoteekki, jonka johtaja on myös kansainvälisen ISAAC-järjestön hallituksessa. ISAAC on pitkään tarjonnut kritiikittä foorumin fasilitointia esitteleville tahoille, mutta tämän vuoden aikana siellä on alkanut näkyä merkkejä muutoksesta parempaan. Mukana on myös Savon Vammaisasuntosäätiö ja sen sisällä etenkin Kirkonsalmen asumisyksikkö. Mainitsematta ei voi jättää Itä-Suomen yliopistoa ja professoreita Eijä Kärnä ja Juhani Laurinkari sekä YTT:ia Anja Saarista.

Onko fasilitoinnin ”uusi tuleminen” sattumaa? Pyritäänkö sitä ajamaan aktiivisesti läpi uuden sosiaalil ja terveyslainsäädännön osaksi, jotta sille saataisiin samanlainen asema kuin Saksassa? Siellä fasilitointi on muista länsimaista poiketen rinnastettu viittomakielen tulkaukseen ja muihin uskottaviin kommunikointia tukeviin menetelmiin.

Nyt pitää olla tarkkana, ettei käy kuin silloin, kun Heidi Hautala ajoi EU:ssa kevennettyä hyväksymismenettelyä homeopaattisille tuotteille.

RISTO K. JÄRVINEN